

Asia: VN/29084/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Lieventämishierarkiavelvoite ja luontoteko

Valitkaa alla olevista näkemyksenne mukainen vaihtoehto ja esittäkää sille perustelut lausunnossanne.

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Gasgrid Finland Oy (jäljempänä Gasgrid) on valtionyhtiö, joka toimii järjestelmävastaavana kaasun siirtoverkonhaltijana Suomessa ja tarjoaa asiakkailleen turvallista, luotettavaa ja kustannustehokasta kaasujen siirtoa. Gasgrid kehittää aktiivisesti ja asiakaslähtöisesti vedyn ja kaasun siirtoalustoja, palveluitaan ja markkinoita edistääkseen tulevaisuuden hiilineutraalia energia- ja raaka-ainejärjestelmää. Gasgrid kiittää Ympäristöministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnokseen hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulain muuttamisesta.

Gasgrid pitää luonnonarvomarkkinoiden kehittämistä tärkeänä ja näkee markkinoiden syntyminen mahdollisuutena sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamiselle että vastuullisen liiketoiminnan vahvistumiselle. Korostamme kuitenkin, että luonnonarvomarkkinoiden tulee tukea ensisijaisesti lieventämishierarkian (välttäminen, minimointi, ennallistaminen ja vasta viimeisenä kompensointi) mukaista toimintaa. Haittojen lieventäminen on ensisijaista, jonka rinnalla ekologinen kompensointi ja muut luontoteot voivat tarjota täydentäviä keinoja silloin, kun haittoja ei voida kokonaan välttää. Olemme kuitenkin havainneet, että ekologisen kompensoinnin periaatteisiin liittyy tiettyjä haasteita, joihin tässä hallituksen esityksessä ei ehdoteta muutoksia. Niinpä haluamme nostaa esiin näitä näkökulmia, jotka tulisi huomioida luonnonarvomarkkinoiden edistämistä koskevassa ehdotuksessa Luonnonsuojelulain 11 lukua koskien.

Pitkittäishankkeen osittamisen epäselvät kriteerit ja niiden aiheuttamat riskit

Luonnonsuojelulain 11 luvun 99 §:ssa todetaan, että ”Hyvittäville toimenpiteillä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla korvataan luontotyyppille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuva heikennys vähintään täysimääräisesti.” Vapaaehtoisen ekologisen kompensaation soveltamisoppaassa täsmennetään: ”Tässä säännöksessä edellytetty täysimääräisyys tarkoittaa, että osittainen – esimerkiksi 50 % tai vain tiettyjen heikennettyjen luonnonarvojen – hyvittäminen ei ole lain säännöksen mukaan mahdollista. Sen sijaan, mikäli hakija voi selkeästi yksilöidä jonkin tietyn osan heikentävästä hankkeesta, kuten esimerkiksi kaavoitettavan alueen yksittäisen korttelin tai tietyt tontit tai tietyn osan pitkittäishankkeesta, voidaan päätös heikennyksen hyvittämisestä tehdä tältä osin.”

Luonnonsuojelulaki, asetus vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaatiosta sekä näiden valmisteluaineisto ja vapaaehtoisen ekologisen kompensaation soveltamisopas eivät kuitenkaan määrittele ehtoja sille, missä tilanteissa heikentävästä hankkeesta voidaan yksilöidä tietty osa. Gasgrid on kehittämässä kansallista 1500 kilometrin mittaista vetyinfrastruktuuria. Keskeinen huolestus on, että luonnonsuojelulain mukaisen ekologisen kompensaation toteuttaminen ei nykyisillä kriteereillä ole mahdollista. Ehdotettu hallituksen esitys asettaisi näkemyksemme mukaan pitkittäishankkeita tekevät toimijat hankalaan tilanteeseen erityisesti siinä tapauksessa, jos ekologisesta kompensaatiosta tulee myöhemmässä vaiheessa velvoittava, koska ekologisen kompensaation kriteerit voisivat aiheuttaa suurissa pitkittäishankkeissa merkittävän kustannusriskin.

Lainsäädännön päivittämisen yhteydessä olisi tärkeää selkeyttää ehtoja siitä, millä ehdoin ”tietty osa pitkittäishankkeesta” on sallittua yksilöidä kompensaatiota varten. On välttämätöntä, että ekologinen kompensaatio on mahdollista toteuttaa yksittäisille osille suuresta pitkittäishankkeesta, jotta rakentamisen luontohaittojen hyvittäminen ekologisella kompensaatiolla olisi ylipäättänsä mahdollista.

Kävimme syksyn 2025 aikana vuoropuhelua ympäristöministeriön ja ELY-keskuksen kanssa kriteereistä, joilla pitkittäishanke voitaisiin rajata ekologisen kompensaation toteuttamiseksi. ELY-keskuksen mukaan rajaamisesta voitaisiin varmistua vasta virallisessa käsittelyssä ekologista kompensaatiota koskevan lausunnon yhteydessä. Tämä näkemys edellyttäisi pitkittäishankkeen kehittäjää arvioimaan heikennettävän alueen luonnonarvojen tilan ja niille aiheutettavan heikennyksen sen määrittämiseksi, paljonko hyvitetävää haittaa aiheutuu. Lisäksi olisi voitava osoittaa lain säännösten mukaisesti tuotettavat luonnonarvot, joilla heikennys ehdotetaan hyvitetävän.

Hallituksen esityksen mukaan yhden ekologisen kompensaation kustannukseksi arvioitiin yrityksen suunnitteluun käyttämä asiantuntijatyöaika 10 000 euroa omana työnä (6 viikkoa) – 30 000 euroa konsulttityönä tehtävästä suunnitelmasta ja viranomaistyönä tehtävä työaika 2 650–7 950 euroa (2–6 viikkoa). Yksittäisen tapauksen kustannukset ilman toimenpidekustannuksia olisivat siten 11 650–37 950 euroa. Koska kyse on 1500 kilometrin laajuudesta vedyn siirtoinfrastruktuurista, kustannukset moninkertaistuvat. Jotta voisimme saada virallisen kannan siihen, onko hankkeen osittaminen

ehdotuksemme mukaisesti mahdollista, tarvittaisiin vähintään satojen tuhansien eurojen investointi maastokäynteihin sekä luonnonarvojen selvittämiseen ja laskentaan.

Gasgrid ehdottaa, että ekologisen kompensaation täysimääräisyyden periaatetta selkeytetään siten, että pitkittäishankkeen osittamiselle asetetaan selkeät ja ennakoitavat kriteerit. Tämän avulla voidaan välttyä erilliseltä viranomaiskäsitteilyltä ja toimijoiden kohtuuttomilta selvityskustannuksilta.

Vaihtoehtoisesti viranomaisarvioinnin pohjaksi tulisi riittää kevyempi, toimijan laatima arvio luonnonarvojen tilasta ja aiheutuneesta heikennyksestä, hyödyntäen esimerkiksi julkisesti saatavilla olevia kartta-aineistoja. Tämä lisäisi menettelyn ennakoitavuutta ja mahdollistaisi kompensaation toteuttamisen myös sellaisissa tilanteissa, joissa tarkka ositus voidaan perustella ilman laajoja ja kustannuksiltaan raskaita maastoinventointeja.

Huolemme ennakkollisuudesta ja sen vaikutuksista pitkittäishankkeisiin

Nykyinen ekologisen kompensaation sääntely edellyttää, että luonnonarvot tuotetaan ennen heikentävän toimenpiteen toteuttamista. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ennallistamistoimet, niihin liittyvät luvat ja valmistelut on toteutettava jo ennen hankkeen rakentamisen aloittamista. Lupien valmistelu ja toimenpiteiden käytännön toteutus muodostavat useiden kuukausien prosessin, joka jouduttaisiin tekemään tilanteessa, jossa hankkeen etenemisestä, luvituksesta tai investointipäätöksestä ei vielä ole varmuutta. Tämä kasvattaa merkittävästi taloudellista riskiä, sillä toimija joutuu tekemään ennakkoon investointeja hyvitäviin toimenpiteisiin riippumatta siitä, eteneekö hanke kokonaan, osittain vai mahdollisesti kaatuuko se lupaprosessin aikana.

Tilanne korostuu erityisesti silloin, kun kompensaatioksi soveltuvia valmiita luonnonarvoja ei ole markkinoilla saatavilla, jolloin ne täytyy tuottaa hanketta varten. Tällöin etupainotteinen investointi on sekä ajallisesti että taloudellisesti merkittävä, ja riski siitä, ettei investointi lopulta kytkeydy toteutuvaan hankkeeseen, kasvaa entisestään. Lisäksi pitkittäishankkeissa kompensaatiotoimien paikallinen kohdentaminen ja yhteistyö maanomistajien kanssa ovat keskeisiä hankkeen hyväksyttävyyden ja kompensaation vaikuttavuuden kannalta. Vaatimus luonnonarvojen tuottamisesta ennakolta kuitenkin rajoittaa mahdollisuutta suunnitella toimenpiteet niille alueille, joihin hankkeen todelliset vaikutukset lopulta kohdistuvat ja joissa yhteistyö maanomistajien kanssa olisi tarkoituksenmukaisinta.

Gasgrid ehdottaa, että ennakkollisuuden vaatimusta selkeytetään ja joustavoitetaan pitkittäishankkeiden erityispiirteet huomioiden siten, että kompensaation toteuttaminen olisi mahdollista myös hankkeen toteutuksen aikana. Tällainen malli parantaisi kompensaation

vaikuttavuutta ja paikallista kohdentumista, lisääisi prosessin ennakoitavuutta, vähentäisi toimijoille aiheutuvaa taloudellista riskiä ja tukisi laajojen, vaiheittain etenevien infrastruktuurihankkeiden käytännön toteutusta ilman, että kompensaation peruseriaatteet heikkenevät.

Pyhäranta Meri-Katriina
Gasgrid Finland Oy